

Finanční analytický úřad

Odbor právní

✉: pošt. přihrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: egi8zyh
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

V Praze dne 30. dubna 2024

Č. j. FAU-46687/2024/03

Stanovisko k výkladu některých ustanovení zákona č. 253/2008 Sb. v souvislosti s otázkou „*Jak přistupovat k členským státům EU, které jsou zařazené na FATF seznamy?*“

V reakci na zařazení členského státu Evropské unie (dále též jen „EU“ nebo „Unie“) na FATF seznam jurisdikcí, které vyžadují zesílené sledování, ~~a s tím související zprávu FATF vydanou dne 23. června 2023,~~ přistoupil FAÚ dne 31. srpna 2023 k vydání ~~tohoto~~ obecného stanoviska vedeného pod č. j. FAU-118942/2023/03, které má zejména povinným osobám poskytnout lepší orientaci k výkladu pojmu vysoce riziková třetí země a s ní spojeným AML opatřením. V souladu se změnou podzákoného právního předpisu, který provádí zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“), a to vyhláškou č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších změn (dále jen „AML vyhláška“), dochází s účinností ode dne 24. května 2024 k úpravě tohoto obecného stanoviska v bodě 4, ze kterého je vypuštěna výjimka ve vztahu k povinným osobám, které jsou dohlíženy Českou národní bankou. Dále stanovisko pracuje s novým pojmem „země původu“ dle AML zákona, a také uvádí situaci, kdy může být je-s ohledem na požadavky praxe s odkazem na jiný důvod presumovaný AML zákonem mezi vysoce rizikové třetí země zařazena jurisdikce na šedém seznamu FATF, která není členským státem EU.

1. FATF seznam

Dne 23. června 2023 došlo ze strany FATF k **zařazení Chorvatska¹ a dne 27. 10. 2023 k zařazení Bulharska²**, které **jsou** členskými státy ~~em~~ Evropské unie, **na tzv. „šedý seznam FATF“³** (*Jurisdictions under Increased Monitoring*). Na šedém seznamu jsou jurisdikce, které

¹ <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Croatia.html>

² <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Bulgaria.html>

³ <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Increased-monitoring-june-2023.html>

podléhají zpřísněnému dohledu FATF, jelikož u nich byly zjištěny strategické nedostatky v jejich systémech pro boj proti praní špinavých peněz, financování terorismu a financování šíření zbraní hromadného ničení (dále jen „*AML/CFT nedostatky*“). **Tyto státy musí detekované nedostatky odstranit a vyřešit – v dohodnutém časovém rámci a po tuto dobu podléhají zvýšenému monitorování.** V této souvislosti FATF ve své zprávě⁴ ze dne 23. června 2023 mimo jiné uvádí, že nepožaduje, aby se na tyto jurisdikce uplatňovala zesílená identifikace a kontrola klienta, přičemž ani mezinárodní standardy FATF nepředpokládají aplikaci de-riskingu nebo omezení poskytování služeb a produktů celým skupinám klientů, ale vyžadují použití přístupu založeného na riziku tzv. *risk-based approach*. Zpráva cílí na to, aby dotčení adresáti ve své analýze rizik vzali v úvahu informace o zařazení dané země na seznam.

Pro úplnost na tomto místě uvádíme, že vedle šedého seznamu vede FATF tzv. „černý seznam“ (*High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action*), kde se zesílená identifikace a kontrola klienta uplatní vždy v plném rozsahu. V nejzávažnějších případech FATF vyzývá státy, aby uplatňovaly vůči listovaným jurisdikcím protipatření k ochraně mezinárodního finančního systému před riziky praní peněz, financování terorismu a financování šíření zbraní hromadného ničení.

2. Definice vysoce rizikové třetí země

Za vysoce rizikovou třetí zemi se ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 písm. a) bod 3 AML zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“) považuje „**třetí země**“, kterou je na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo z jiného důvodu třeba považovat za vysoce rizikovou. **Mezi třetí země tak nelze řadit členské státy EU, tedy ani Chorvatsko a Bulharsko**, a to s odkazem na legální definici „třetí země“ v § 4 odst. 12 AML zákona, podle které se jí rozumí stát, který není členským státem Evropské unie nebo státem tvořícím Evropský hospodářský prostor.

3. Jurisdikce považovaná za vysoce rizikovou třetí zemi

Za vysoce rizikovou třetí zemi se tak dle AML zákona považuje jurisdikce

- **na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie**
 - tím je v současnosti **Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2016/1675** ze dne 14. července 2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 Evropského parlamentu a Rady doplňuje o identifikaci vysoce rizikových třetích zemí se strategickými nedostatky (dále jen „*Nařízení 2016/1675*“), prostřednictvím něž je vytvářen tzv. unijní seznam vysoce rizikových třetích zemí
- **z jiného důvodu**

⁴ <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Increased-monitoring-june-2023.html>

- tím je **vždy seznam FATF** označovaný jako „**černý seznam**“ (*High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action*), který zahrnuje vysoce rizikové jurisdikce mající **vážné strategické nedostatky** v jejich AML/CFT režimech **a je vůči nim směřována výzva k akci**;
- **tím může být i třetí země zařazená na „šedý seznam“ FATF** (*Jurisdictions under Increased Monitoring*), která má **strategické AML/CFT nedostatky a podléhá zpřísněnému dohledu FATF**, přičemž jde o (jako příklad jurisdikce na šedém seznamu, které by měly podléhat být spojená s povinností zesílené identifikace a kontroly klienta, je v současnosti Turecko, kde na základě rizik ML/TF/PF detekovaných je vysoké riziko financování terorismu a obcházení mezinárodních sankcí na národní úrovni – viz bod 4, III. Výjimky);
- jiným důvodem je **také** např. **usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR či prohlášení Evropského parlamentu**, kterým je jurisdikce označena za **stát jurisdikci, který podporující terorismus**, viz případ Ruské federace (více stanovisko FAÚ č.j. FAU-26501/2023/03 ze dne 16. března 2023).

Naopak **jurisdikce, která by neměla spadat pod pojem vysoce riziková třetí země**, je

- členský stát EU
- stát zařazený na seznam FATF označovaný jako „šedý seznam“ (*Jurisdictions under Increased Monitoring*)⁵, který současně není na unijním seznamu vysoce rizikových třetích zemí **nebo není ze strany dozorčích úřadů explicitně takto označen**.

Zde je vhodné zkonstatovat, že Evropská komise při tvorbě unijního seznamu vysoce rizikových třetích zemí prostřednictvím Nařízení 2016/1675 na něj **zpravidla zařazuje** (s delší časovou prodlevou) země, které se nacházejí na seznamech FATF (vyjma členských států EU), **na obdobném principu dochází také k vyřazení jurisdikcí z tohoto seznamu**. Odůvodňuje to zajištěním integrity globálního finančního systému, kdy je nanejvýš důležité, aby byl seznam třetích zemí stanovený na úrovni Unie v příslušných případech úzce sladěn s uvedenými seznamy schválenými na mezinárodní úrovni.

V praxi to tedy znamená, že vysoce rizikovou třetí zemí jsou vždy země na unijním seznamu vysoce rizikových třetích zemí, **a země, které jsou na FATF černém seznamu a dále třetí země označené jako vysoce rizikové ještě z jiného důvodu**. Jiným důvodem může být **výše zmiňovaný akt Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR či prohlášení Evropského parlamentu, nebo písemné upozornění FAÚ na konkrétní třetí zemi na FATF šedém seznamu** (vyjma členských států EU). **Upozornění bude provedeno prostřednictvím obecných výkladových nebo metodických materiálů doručených povinné osobě**.

4. Aplikace AML opatření ze strany povinných osob

I. Vysoce riziková třetí země

⁵ Jurisdikce na šedém seznamu představuje dle FATF rizikový faktor, ale FATF ji ještě nepřirazuje vysoké riziko jako je tomu u jurisdikcí na „černém seznamu“, které označuje za vysoce rizikové.

Pokud je **jurisdikce označena jako vysoce riziková třetí země**, pak **povinná osoba musí vždy** dle § 9a odst. 2 písm. a) a b) AML zákona **uplatnit zesílenou identifikaci a kontrolu klienta**

- a) **při vzniku a v průběhu obchodního vztahu s osobou usazenou se zemí původu ve vysoce rizikové třetí zemi**
- b) **před uskutečněním obchodu souvisejícího s vysoce rizikovou třetí zemí.**

Povinné osoby dohlížené Českou národní bankou jsou povinny dle § 9 odst. 3 písm. a) [ve spojení s § 9 odst. 1] a odst. 4 písm. a) AML vyhlášky aplikovat zesílenou identifikaci a kontrolu klienta (mimo jiné) v souvislosti s identifikací faktoru zvýšeného rizika, kterým je třetí země, která má strategické AML/CFT nedostatky a je takto označena v Nařízení 2016/1675 nebo ze strany FATF v rámci černého seznamu (dále jen „vysoce riziková třetí země“), anebo je takovou zemi potřeba považovat za vysoce rizikovou z jiného důvodu, a to vždy v případech

- vyššího rizikového profilu klienta v souvislosti se zemí původu klienta, osoby oprávněné s institucí jednat jménem klienta, nebo některou ze zemí původu skutečného majitele klienta, kterou je vysoce riziková třetí země;
- předmětu obchodu, který byl či má být převeden nebo poskytnut z vysoce rizikové třetí země nebo do vysoce rizikové třetí země, nebo s takovou třetí zemí jinak souvisí.

II. Jurisdikce není vysoce rizikovou třetí zemí

Pokud **jurisdikce nespadá pod pojem vysoce riziková třetí země**, ale jsou u ní zjištěny strategické AML/CFT nedostatky (jedná se o členský stát EU na šedém seznamu FATF nebo jurisdikci na šedém seznamu FATF, která nebyla doposud zařazena na unijní seznam vysoce rizikových třetích zemí nebo zde není jiný důvod, pro který je považována za vysoce rizikovou) jde ve spojení s takovou zemí o **rizikový faktor** nebo může jít za stanovených podmínek o znak podezřelého obchodu (obdobně jako u vysoce rizikových třetích zemí), což vyplývá z níže uvedených ustanovení AML zákona.

- **Rizikový faktor:** Příloha č. 2 AML zákona zakotvuje demonstrativní výčet faktorů možného zvýšeného rizika podle § 21a odst. 1 a § 30a odst. 2 AML zákona, přičemž jako faktor zeměpisného rizika jsou označeny v bodě 3 písm. a) této přílohy země, které byly orgány EU nebo mezinárodními institucemi, zabývajícími se opatřeními proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, financování terorismu nebo šíření zbraní hromadného ničení, označeny jako země, které nemají účinné systémy pro boj proti praní peněz a financování terorismu, nebo se podílí na nelegálním šíření zbraní hromadného ničení.
- **Znak podezřelého obchodu:** Fakultativním znakem podezřelého obchodu je mimo jiné dle § 6 odst. 1 písm.- h) AML zákona skutečnost, že klient nebo skutečný majitel je osoba ze státu, který nedostatečně nebo vůbec neuplatňuje opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Povinná osoba však u těchto zemí není povinna aplikovat zesílenou identifikaci a kontrolu klienta.

III. Výjimky: Vznik povinnosti provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta u dané jurisdikce, která není vysoce rizikovou třetí zemí

- **Hodnocení rizik povinné osoby**

Pokud z vlastního hodnocení rizik povinné osoby podle § 21a AML zákona vyplývá, že klient, obchod nebo obchodní vztah představuje zvýšené riziko legalizace výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu při vazbě na jurisdikci, která má strategické AML/CFT nedostatky, pak v souladu s § 9a odst. 1 AML zákona vzniká povinnost provést v takových případech zesílenou identifikaci a kontrolu klienta.

- **Povinné osoby Stát, který je na šedém seznamu FATF, podléhají dohledu České národní banky**

Povinné osoby, které podléhají dohledu České národní banky a z AML zákona jim vyplývá povinnost vypracovat systém vnitřních zásad, se musí řídit podzákoným právním předpisem, který provádí AML zákon, a to Vyhláškou č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších změn (dále jen „AML vyhláška“). V této souvislosti FAÚ upozorňuje na ustanovení § 9 odst. 3 písm. a) a odst. 4 AML vyhlášky (s vazbou na § 9a odst. 1 AML zákona), podle nichž těmto povinným osobám vznikne povinnost aplikace zesílené identifikace a kontroly klienta i u jurisdikce, která má strategické AML/CFT nedostatky a nespadá pod pojem vysoce riziková třetí země.

S odkazem na bod 3 tohoto obecného stanoviska může FAÚ jako finanční zpravodajská jednotka ČR apelovat na povinné osoby, aby přistupovaly ke konkrétní jurisdikci obdobně jako k vysoce rizikové třetí zemi a uplatňovaly v souvislosti s ní zesílenou identifikaci a kontrolu klienta ve smyslu § 9a AML zákona, přestože zatím nebyla zařazena na unijní seznam vysoce rizikových třetích zemí a nachází se na šedém seznamu FATF. Důvodem může být vysoká exponovanost této jurisdikce vůči riziku praní peněz, financování terorismu a financování proliferace nebo vůči obcházení mezinárodních sankcí, kterou např. dokládá narůstající kazuistika.

**JUDr. Ing. Magdaléna Plevová
ředitelka odboru**